

fœminarum, quando amatæ ipsorum componunt illos secundum oculos suos, si ipsis placeant, non curant eos quibus displicent, putantes sibi sufficere quod earum oculis placent, ad quas affectant: et plerumque gravibus displicent, imo semper gravibus displicent, et meliorem iudicio reprehenduntur. Non bene tonsus es, dicit vir gravis lascivo adolescenti, non te decet cum talibus cincinnis incedere. Novit autem ille capillos illos placere nescio cui: odit te reprehendentem vero iudicio, et servat in se quod placet perverso consilio. Inimicum te putat, quia turpitudinem demis. Fugit oculos tuos, et omnino non curat qua regula justitiæ reprehendatur. Si ergo illi non curant reprehensores veraces, ut sint formosi fallaces; nos in his rebus in quibus placemus sapientiæ Dei, debemus curare irrisores injustos, non habentes oculos unde videant quod amamus? Hæc cogitantes recti corde, « Confitemini Domino in cithara, in psalterio decem chordarum psallite ei. »

VIII. « Cantate ei canticum novum¹. » Exuite vetustatem: nostis canticum novum. Novus homo, Novum Testamentum, novum canticum. Non pertinet novum canticum ad homines veteres: non illud discunt nisi homines novi, renovati per gratiam ex vetustate, et pertinentes jam ad Testamentum Novum, quod est regnum cœlorum. Ei suspirat omnis amor noster, et cantat canticum novum. Canet canticum novum, non lingua, sed vita. « Cantate ei canticum novum, bene cantate ei. » Quærit unusquisque quomodo cantet Deo. Canta illi, sed noli male. Non vult offendi aures suas. Bene canta, frater. Si alicui bono auditori musico, quando tibi dicitur: Canta ut placeas ei, sine aliqua instructione musicæ artis cantare trepidas, ne displiceas artifice; quia quod in te

¹ Psal. xxxii, 3.

imperitus non agnoscit, artifex reprehendit: quis offerat Deo bene cantare, sic iudicanti de cantore, sic examinati omnia, sic audienti? Quando potes afferre tam elegans artificium cantandi, ut tam perfectis auribus in nullo displiceas? Ecce veluti modum cantandi dat tibi: noli quærere verba, quasi explicare possis unde Deus delectatur. « In jubilatione » cane. Hoc est enim bene canere Deo, in jubilatione cantare. Quid est in jubilatione canere? Intelligere, verbis explicare non posse quod canitur corde. Etenim illi qui cantant, sive in messe, sive in vinea, sive in aliquo opere ferventi, cum cœperint in verbis canticorum exultare lætitia, veluti impleti tanta lætitia, ut eam verbis explicare non possint, avertunt se a syllabis verborum, et eunt in sonum jubilationis. Jubilum sonus quidam est significans cor parturire quod dicere non potest. Et quem decet ista jubilatio, nisi ineffabilem Deum? Ineffabilis enim est, quem fari non potest: etsi eum fari non potes, et tacere non debes, quid restat nisi ut júbiles; ut gaudeat cor sine verbis, et immensa latitudo gaudiorum metas non habeat syllabarum? « Bene cantate ei » in jubilatione. »

IX. « Quoniam rectus est sermo Domini, et omnia » opera ejus in fide¹. » In quo etiam displicet non rectis, rectus est ille. « Et omnia opera ejus in fide. » Tua sint opera in fide, « Quia justus ex fide vivit², » et, « Fides » per dilectionem operatur³: » tua sint opera in fide, quia in Deum credendo fidelis efficeris. Opera Dei quomodo possunt esse in fide, quasi et Deus ex fide vivat? Invenimus et Deum fidelem, et hoc non verbis nostris dicitur, Apostolum audi: « Fidelis, inquit, Deus qui » vos non permittat tentari supra quam potestis ferre, » sed faciat cum tentatione etiam exitum, ut possitis sus-

¹ Psal. xxxii, 4. — ² Rom. 1, 17. — ³ Gal. v, 6.

» tinere¹. » Audistis fidelem Deum, audite et alibi: « Si » tolerabimus, et conregnabimus; si negaverimus, et ipse » nos negabit; si non credimus, ille fidelis permanet, ne- » gare semetipsum non potest². » Habemus ergo et fide- » lem Deum: distinguamus potius fidelem Deum a fideli ho- » mine. Fidelis homo est credens promittenti Deo; fidelis » Deus est exhibens quod promisit homini. Teneamus fide- » lissimum debitorem, quia tenemus misericordissimum pro- » missorem. Neque enim aliquid ei mutuam commodavi- » mus, ut debitorem teneamus; cum ab illo habeamus » quidquid illi offerimus, et ex illo sit quidquid boni su- » mus. Omnia bona quibus gaudemus, ab illo sunt. « Quis » enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius » ejus fuit; aut quis prior dedit ei, et retribuetur illi? » Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia³. » Ergo non ei aliquid dedimus; et tenemus debitorem. Unde » debitorem? quia promissor est. Non dicimus Deo: Domine, » redde quod accepisti; sed, Redde quod promisisti. « Quo- » niam rectus est sermo Domini. » Quid est, « rectus est » sermo Domini? » Non te fallit, tu eum noli fallere: » imo tu te noli fallere. Quis enim fallit omnia scientem? » Sed mentita est iniquitas sibi⁴. Quoniam rectus est sermo » Domini, et omnia opera ejus in fide. »

X. « Diligit misericordiam et iudicium⁵. » Fac ista, quia » facit. Intendite ipsam misericordiam et iudicium. Miseri- » cordiæ tempus modo est, iudicii tempus post erit. Unde » est misericordiæ tempus? Vocat modo aversos; donat » peccata conversis: patiens est super peccatores, donec » convertantur: quandocumque conversi fuerint, præterita » obliviscitur, futura promittit, hortatur pigros, consolatur » afflictos, docet studiosos, adjuvat dimicantes: neminem

¹ 1 Cor. x, 13. — ² 2 Tim. ii, 12, 13. — ³ Rom. xi, 34-36. — ⁴ Psal. xxvi, 12. — ⁵ Id. xxxii, 5.

deserit laborantem et exclamantem ad se: donat unde sibi » sacrificetur, ipse tribuit unde placetur. Magnum miseri- » cordiæ tempus non transeat, fratres, non nos transeat. » Venturum est iudicium: erit et tunc poenitentia, sed jam » infructuosa. « Dicent intra se poenitentiam agentes, et » præ angustia spiritus gementes, certe ista scripta sunt » in libro Sapientiæ. Quid nobis profuit superbia, et di- » vitiarum jactantia quid contulit nobis? Transierunt om- » nia tanquam umbra¹. » Modo dicamus, « Transeunt » omnia tanquam umbra. » Modo fructuose dicamus, » « Transeunt: » ne tunc dicamus infructuose, « Transie- » runt. » Hoc est ergo tempus misericordiæ, erit et iudicii.

XI. Ne putetis autem, fratres, quia ista a se possunt » in Deo aliquo modo separari. Videntur enim sibi aliquando » contraria, ut qui misericors est, non servet iudicium; et » qui iudicii tenax est, obliviscatur misericordiam. Omni- » potens est Deus, nec in misericordia amittit iudicium, nec » in iudicio misericordiam. Miseretur enim, considerat ima- » ginem suam, fragilitatem nostram, errorem nostrum, cæ- » citatem nostram, et vocat: et conversis ad se donat pec- » cata, non conversis non donat. Misericors est injustis? » Numquid et iudicium amisit, aut non debuit iudicare in- » ter conversos et non conversos? An vobis justum videtur, » ut conversus et non conversus æqualiter habeantur; ut » eo modo suscipiatur confitens et mentiens, humilis et su- » perbus? Ergo habet et iudicium in ipsa misericordia. Rur- » sus in illo iudicio habebit et misericordiam, in eos utique » quibus dicturus est; « Esurivi, et dedistis mihi mandu- » care². » Etenim dicitur in quadam Epistola apostolica: » « Iudicium enim sine misericordia illi qui non fecit mi- » sericordiam³. Beati, inquit, misericordes, quoniam » ipsorum miserebitur⁴. » Ergo in illo iudicio erit et mi-

¹ Sap. v, 3, 8 et 9. — ² Matth. xxv, 35. — ³ Jacob. ii, 13. — ⁴ Matth. v, 7.

sericordia, sed non sine iudicio. Si enim non in quemlibet, sed in eum erit misericordia, qui prerogavit misericordiam; et ipsa misericordia justa erit, quia confusa non erit. Misericordia est certe ut dimittantur peccata; misericordia est, ut tribuatur vita æterna: vide ibi iudicium, « Dimittite, et dimittetur vobis; date, et dabitur » vobis¹. » Certe, « Dabitur vobis et dimittetur vobis, » misericordia est. Si inde recessisset iudicium, non diceret, « In qua mensura mensi fueritis, in ea remetietur vobis². »

XII. Audisti quemadmodum exhibeat Deus misericordiam et iudicium: exhibe et tu misericordiam et iudicium. An forte ad Deum pertinent ista, ad hominem non pertinent? Si ad hominem non pertinerent, non diceret Dominus Pharisæis: « Reliquistis graviora Legis, misericordiam et iudicium³. » Ergo pertinent ad te misericordia et iudicium. Ne putes quod ad te misericordia pertineat, iudicium autem non ad te pertineat. Aliquando audis causam inter duos, quorum duorum unus est dives, et alius pauper; et contingit ut pauper habeat causam malam, dives autem bonam, jam si tu non es eruditus in regno Dei, videris tibi bene facere, si quasi pauperem miseratus, abscondas, et contegas iniquitatem illius, et velis eum justificare, ut quasi causam bonam habere videatur: et si reprehensus fueris quod male iudicasti, quasi de misericordia respondes: Novi, et ego scio; sed pauper erat, misericordia ei debebatur. Quomodo tenuisti misericordiam, et perdidisti iudicium? Et quomodo, inquis, si tenerem iudicium, non amitterem misericordiam? Pronuntiarem adversus pauperem, qui unde redderet non haberet: aut si haberet, cum reddisset, unde postea viveret non inveniret? Ait tibi Deus tuus: « Ne accipias personam pau-

¹ Matth. vi, 14, et Luc. vi, 37, 38. — ² Matth. vii, 2. — ³ Id. xxiii, 23.

» peris in iudicio¹. » Cæterum facile est ut admoneamur personam divitis non accipere; hoc omnis homo videt, atque utinam sic omnis homo faceret: illud est ubi fallitur, veluti qui vult placere Deo, si personam pauperis in iudicio accipiat, et dicat Deo: Favi pauperi. Imo teneres utrumque, et misericordiam et iudicium. Primo, qualem misericordiam fecisti in eum, cujus iniquitati favisti? Ecce sacculo pepercisti, cor percussisti: pauper iste iniquus remansit; et tanto iniquior, quanto te quasi hominem justum favere vidit iniquitatis suæ. A te recessit injuste adjunctus, Deo remansit juste damnandus. Qualem misericordiam præbuiisti ei, quem injustum fecisti? Ecce crudelior inveniris quam misericordior. Quid ergo, inquis, facerem? Judicares primo secundum causam, argueres pauperem, flecteres divitem. Alius est iudicandi, alius petendi locus. Quando te ille dives videret tenuisse iustitiam, non erexisse iniqui pauperis cervicem, sed pro merito peccati sui objurgasse te iuste, nonne flecteretur ille ad misericordiam petente te, qui lætus redditus erat iudicante te? Quamvis ergo, fratres, Psalmi plura restent, consulendum est tamen viribus et animæ et corporis propter varietatem audientium: quia et cum reficimur ex eodem tritico velut multi sapes nobis fiunt, ad detergenda fastidia: hæc vobis sufficiant.

¹ Exod. xxxiii, 3.

ENARRATIO III

IN EUMDEM PSALMUM XXXII.

SERMO II.

De ultima parte Psalmi.

I. Et in annuntiando et in audiendo verbo veritatis, labor est. Quem laborem, fratres, æquo animo toleramus, si sententiæ dominicæ et conditionis nostræ meminerimus. Ab ipso enim nostri generis exordio audivit homo non ab homine fallace, nec a diabolo seductore, sed ab ipsa veritate ex ore Dei, « In sudore vultus tui » edes panem tuum². » Proinde si panis noster est verbum Dei, sudemus in audiendo, ne moriamur in jejunando. Psalmi hujus primarum partium pauci versus vigiliarum nuper actarum solemnitate tractati sunt³: quod restat audiamus.

II. Hinc autem incipit pars quæ restat, quod modo cantavimus. « Misericordia Domini plena est terra. Verbo » Domini cœli firmati sunt⁴. » Idipsum est enim, Sermonem Domini cœli solidati sunt. Dixerat superius, « Bene canite » ei in jubilatione, » id est, ineffabiliter canite: « Quoniam » rectus est sermo Domini, et omnia opera ejus in » fide⁵. » Nihil promittit et non reddit: fidelis ille factus est debitor, esto tu avarus exactor. Deinde cum dixisset, « Omnia » opera ejus in fide: » adjunxit quare, « Diligit misericor-

¹ Sermo II, de altera parte Psalmi xxxii. Nonnihil in Arianos et Donatistas dicit, agitque ut Deus solus timeatur et ametur. — ² Gen. III, 19. — ³ In Ecclesia S. Cypriani. — ⁴ Psal. xxxii, 5, 6. — ⁵ Ibid. 3, 4.

» diam et iudicium¹. » Qui ergo misericordiam diligit, miseretur. Qui autem miseretur, potest promittere et non dare qui posset dare etiamsi non promitteret? Ergo quia diligit misericordiam, oportet ut exhibeat quod promittit: et quia diligit iudicium, oportet ut exigat quod dedit. Unde ipse Dominus dicit cuidam servo, « Dares tu pecuniam meam, » et ego veniens cum usuris exigere². » Quod ideo monemus, ut sciamus quod modo audivimus. Ipse enim dicit alio loco in Evangelio: « Ego non iudico quemquam: » sermo quem locutus sum eis, ipse iudicabit eos in novissimo die³. » Nec se excuset, qui audire non vult ne quasi sit quod ab illo exigatur. Idipsum enim exigitur, quia noluit accipere cum daretur. Aliud est enim non posse accipere, aliud nolle: illic excusatio necessitatis est, hic reatus voluntatis. Ergo « Omnia opera » ejus in fide: diligit misericordiam et iudicium. » Accipite misericordiam, et timete iudicium; ne ille cum venerit ut exigat nos, sic nos exigat ut inanes dimittat. Exigit enim rationem; reddita ratione, donat æternitatem. Accipite ergo misericordiam, fratres, accipiamus omnes. Nemo nostrum in accipiendo dormiat, ne ad reddendum male excitetur. Accipite misericordiam: sic ad nos clamat Deus, tanquam si tempore famis diceretur: Accipite frumentum. Quod cum audires tempore famis, profecto ipso stimulo necessitatis concitus curreres, versans te hac atque illac, quæres unde acciperes quod dictum est: Accipite. Et cum invenires, quando te teneres? quam moram interponeres? Sic et nunc dictum est: Accipite misericordiam. « Diligit enim misericordiam et iudicium. » Cum acceperis, bene utere; ut bonam rationem reddas, cum iudicium venerit ejus, qui tibi modo prærogat in ista fame misericordiam.

¹ Ibid. 5. — ² Luc. XIX, 23. — ³ Joan. VII, 15, et XII, 48.

III. Nolo ergo mihi dicas: Unde accipio? Quo eo? Recordare quod cantasti, « Misericordia Domini plena est » terra¹. » Ubi jam non Evangelium prædicatur? ubi sermo Domini tacet? ubi salus cessat? Opus est ut velis accipere: plena sunt horrea. Hæc ipsa plenitudo et abundantia non te venientem expectaverunt, sed ad dormientem ipsa venerunt. Non dictum est: Surgant gentes, et eant ad unum locum: sed annuntiata sunt ista gentibus ubi erant, ut adimpleretur exinde prophetia dicens: « Adorabit eum unusquisque de loco suo². »

IV. « Misericordia Domini plena est terra. » Quid cœli? Audi quid cœli. Non enim indigent misericordia, ubi nulla est miseria. In terra abundat hominis miseria, superabundat Domini misericordia: miseria hominis plena est terra, et misericordia Domini plena est terra. Cœli ergo, ubi nulla est miseria, numquid quia non indigent misericordia, non indigent Domino? omnia indigent Domino, et misera et felicia. Sine illo miser non sublevatur, sine illo felix non regitur. Ergo, ne forte de cœlis quæreres, cum audires: « Misericordia Domini plena est terra: » audi quia Domino et cœli indigent, « Sermone Domini cœli solidati sunt. » Nam non a se sibi solidamentum fuerunt, nec ipsi cœli firmitatem sibi propriam præstiterunt. « Verbo Domini cœli » firmati sunt, et Spiritu oris ejus omnis virtus eorum³. » Non habuerunt aliquid ex se, et tanquam supplementum a Domino perceperunt. « Spiritu enim oris ejus » non pars, sed, « Omnis virtus eorum. »

V. Sane, fratres, videte eadem opera Filii et Spiritus sancti. Non enim negligenter prætereundum est, propter quosdam iniquos discretiores et turbulentos confusores. Utrumque enim male fit. Confundunt illi, male discernendo, creaturam cum Creatore; et cum sit creator Spi-

¹ Psal. xxxii, 5. — ² Soph. ii, 11. — ³ Psal. xxxii, 6.

ritus Dei, inter creaturas eum numerant. Illi discernunt, et confundunt: confundantur, ut convertantur. Audi modo unum opus Filii et Spiritus sancti. Verbum certe Dei Filius est, et Spiritus oris ejus Spiritus sanctus est. « Verbo Domini cœli solidati sunt. » Quid est autem solidatos esse, nisi habere stabilem et firmam virtutem? « Et » Spiritu oris ejus omnis virtus eorum. » Posset et sic dici, Spiritu oris ejus cœli solidati sunt, et Verbo Domini omnis virtus eorum. Quod est enim « Omnis virtus eorum, » hoc est, « Solidati sunt. » Hoc ergo facit Filius et Spiritus sanctus. Numquid sine Patre? Quis ergo facit per Verbum suum et Spiritum suum, nisi cujus Verbum est, et cujus Spiritus? Trinitas ergo hæc unus Deus. Hunc adorat qui novit adorare, hunc ubique habet, qui se converterit. Non enim quæritur ab aversis; sed ipse vocat aversos, ut impleat conversos.

VI. Sane, fratres, exceptis illis cœlis superioribus ignotis nobis in terra laborantibus, et per humanas conjecturas utcumque ista quærantibus; exceptis ergo illis cœlis, qui quomodo sint super invicem vel quot sint, vel quibus modis distincti sint, quibus incolis impleti sint, qua dispositione regantur, quomodo ibi unus quidam hymnus indeficiens concinens ab omnibus prædicet Deum, multum est ad nos invenire, satagimus tamen pervenire. Ibi est enim patria nostra, quam longa fortasse peregrinatione obliti sumus. Vox enim nostra est in illo Psalmo, « Heu me, quoniam peregrinatio mea longinqua facta » est¹. » Ergo de illis cœlis et mihi difficile est disputare, si tamen non impossibile, et vobis intelligere. Certe qui me in his rebus intellectu prævenit, fruatur quo præcessit, et oret pro me ut sequar ego. Interim exceptis illis cœlis, habeo de quibus hic utcumque disseram, nobis

¹ Psal. cxix, 5.

proximos cœlos sanctos Dei Apostolos, prædicatores verbi veritatis, per quos cœlos compluti sumus, ut per totum mundum seges Ecclesiæ pullularet; etsi cum zizaniis interim communem bibens pluviam¹, sed tamen horreum non habitura commune.

VII. Ergo cum dictum esset, « Misericordia Domini » plena est terra: » quasi quæres: Unde impleta est terra misericordia Domini? Prius missi sunt cœli, qui misericordiam Domini spargerent super terram, et hoc super totam terram. Nam vide quid de ipsis cœlis alibi dicitur: « Cœli enarrant gloriam Dei, et opera manuum » ejus annuntiat firmamentum². » Quod sunt cœli, hoc est firmamentum. « Dies diei eructat verbum, et nox » nocti annuntiat scientiam. » Non cessatur, non tacetur. Sed ubi prædicaverunt, et quousque pervenerunt? « Non » sunt loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum³. » Sed hoc pertinet ad id quia omnium linguis locuti sunt in uno loco. « Omnium linguis » locuti, impleverunt quod dictum est: Non sunt loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum⁴. » Sed quæro, ipsa vox in omnibus linguis quousque pervenerit, quæ impleverit. Audi ergo quod sequitur: « In omnem terram exiit sonus eorum, et in » fines orbis terræ verba eorum⁵. » Quorum, nisi cœlorum qui enarrant gloriam Dei? Ergo si in omnem terram exiit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum, quid prædicaverint nobis, indicet nobis qui illos misit. Indicat plane, fideliter indicat: quia et antequam fierent prædixit futura ille, cujus omnia opera in fide. Resurrexit enim a mortuis, et contrectatis membris suis agnitus a Discipulis suis, ait: « Oportebat pati Christum, et resurgere

¹ Matth. xiii, 30. — ² Psal. xviii, 2. — ³ Ibid. 4. — ⁴ Act. i, 4. — ⁵ Psal. xviii, 5.

» a mortuis tertio die, et prædicari in nomine ejus poenitentiam et remissionem peccatorum¹. » Unde et quousque? » Per omnes gentes, ait, incipientibus ab Jerusalem. » Quam misericordiam vero omnes expectamus, fratres, uberiorem a Domino, nisi ut peccata nostra dimittantur? Cum ergo ea sit magna misericordia Domini, remissio peccatorum, et hanc remissionem peccatorum prædixit Dominus prædicari per omnes gentes, « Misericordia Domini » plena est terra. » Unde plena est terra? Misericordia Domini. Quare? Quia ubique dimittit peccata Deus, quia misit cœlos qui terram compluerent.

VIII. Et quomodo ausi sunt ipsi cœli ire cum fiducia, ex hominibus infirmis cœli fieri, nisi quia, « Verbo Domini cœli solidati sunt? » Unde enim haberent tantam virtutem oves inter lupos, nisi quia, « Spiritu oris ejus » omnis virtus eorum? Ecce, inquit, mitto vos sicut oves » in medio luporum². » O Domine misericordissime! Certe hoc facis, ut misericordia tua plena sit terra. Si ergo ita es misericors, ut impleas terram misericordia, vide quos mittis, vide quo mittis. Quo, inquam, mittis, et quos mittis? Oves in medium luporum. Unus lupo si mittatur in medium innumerabilium ovium, quis ei resistit? Quid non conturbat, nisi forte quia cito satiatur? Nam omnia devoraret. Mittis infirmos inter sævos? Mitto, inquit, quia cœli fiunt, ut terram compluant. Unde cœli homines infirmi? Sed « Spiritu oris ejus omnis virtus eorum. » Ecce lupi tenebunt vos, et tradent vos, et offerent potestatibus propter nomen meum. Jam vos armate vos. Virtute vestra? absit. « Nolite cogitare quid loquimini: non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus » Patris vestri qui loquitur in vobis³: quia « Spiritu oris » ejus omnis virtus eorum. »

¹ Luc. xiv, 46, 47. — ² Matth. x, 16. — ³ Ibid. 19, 20.

IX. Facta sunt hæc, missi sunt Apostoli, pertulerunt pressuras. Numquid modo tantas ferimus ut audiamus hæc, quantas illi ut seminarent hæc? Non. Erit ergo, fratres, infructuosus labor noster? Non. Video constipationem vestram, sed et vos videtis sudorem nostrum. Si toleramus, et conregnabimus¹. Ecce facta sunt illa. Ex illis ovibus missis in medium luporum² et memorias Martyrum celebramus. Locus iste, quando Martyris beati (Cypriani) corpus percussum est, lupis plenus erat: vicit tot lupos una ovis capta, et implevit locum ovibus ovis occisa. Sæviebat tunc mare ingentibus persequentium fluctibus, ibat in aridam sitientem cœlum Dei. Modo autem per illa quæ illi passi sunt, qui aciem ruperunt, glorificatum est nomen Christi: occupavit etiam ipsas potestates ambulans super capitulum gurgitum. Et quia ista facta sunt, modo etiam qui vident, nondum credentes, conventicula nostra, celebrationes, solemnitates, laudes jam manifestas et publicas Dei nostri, putatis eos non dolere, putatis non fremere? Sed nunc impletur quod de illis dictum est, « Peccator videbit, et irascetur³. » Quid ergo, quia irascetur? Ne timeas, ovis, lupum. Modo minas eorum et fremitus non timeatis. Irascitur: sed quid sequitur? « Dentibus suis frendet et tabescet⁴. »

X. Quia ergo modo salsa maris aqua, quæ remansit, in Christianos sævire non audet, occultum autem murmur rodit in se, et intra mortalem pellem fremit conclusa salsugo; videte quid sequitur: « Congregans sicut in utrem aquas maris⁵. » Cum ergo antea mare liberis fluctibus sæviebat, modo autem intra mortalia pectora inclusum amarum est, ille fecit qui in illis vicit, qui posuit tunc mari terminos⁶, ut in se remeantes comminuerentur fluctus

¹ 2 Tim. II, 12. — ² Matth. X, 15. — ³ Psal. cxi, 10. — ⁴ Ibid. — ⁵ Id. xxxii, 7. — ⁶ Prov. viii, 29.

tus ejus. Ipse congregavit velut in utrem aquam maris: mortalis pellis contegit amaram cogitationem. Timentes enim pelli suæ, intus tenent quod non audent emittere. Nam eadem est amaritudo: sic oderunt, sic detestantur. Sed quod tunc aperte sæviebat, nunc occulte; quid aliud dicam quam quod dictum est, « Frendet, et tabescet? » Eat ergo Ecclesia, ambulet: facta est via, strata (19) nostra ab imperatore munita est. Ferveamus in itineribus bonorum operum, hoc est enim ambulare nostrum. Et si quando existunt tentationum pressuræ unde non sperabatur, jam congregatis velut in utrem aquis maris, intelligamus Dominum facere hoc ad disciplinam, ut excutiat a nobis male præfidentem de temporalibus securitatem, et dirigat nos in regnum suum composito desiderio. Quod desiderium tribulationibus hinc atque hinc contudentibus producit, ut simus canori auribus Domini tanquam tubæ ductiles. Dictum est enim et hoc in Psalmis, ut in tubis ductilibus laudemus Deum¹. Tuba ductilis malleo producit, ita christianum cor in Deum pressurarum plagis extenditur.

XI. Meminerimus ergo, fratres, jam his temporibus, quibus congregata est velut in utrem aqua maris, non deesse Deo unde proferat quo nos emendet; cum emendatione nobis opus est. Ideo enim sequitur: « Ponens in thesauris abyssos. » Thesaurus Dei dicit secretum Dei. Novit ille omnium corda, quid ad tempus proferat, unde proferat, quantam potestatem tribuat malis in bonos, ad judicandos quidem malos, erudiendos autem bonos. Novit quomodo hæc agat, qui ponit in thesauris abyssos. Fiat ergo quod sequitur: « Timeat Dominum omnis terra². » Non gloriatur superba lætitia temeraria exultatione, dicens: Jam congregata est velut in utrem aqua maris, quis

¹ Psal. xcvi, 6. — ² Id. xxxii, 8.